

24. Niyâzlar İderüz Lutf İdüp Kayırsunlar: İki Devlet Adamına Sunulan Bir Kaside¹

Gamze AYDIN²

APA: Aydın, G. (2024). Niyâzlar İderüz Lutf İdüp Kayırsunlar: İki Devlet Adamına Sunulan Bir Kaside. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö15), 463-483. **DOI:** <https://zenodo.org/record/13825090>

Öz

XVII. yüzyılda dîvân şairlerinin yenilik arayışı, nazım şekillerinde de birtakım farklılıklara gidildiğini göstermiştir. Bahsi geçen tüm kaynaklarda orijinallik vasfı öne çıkarılan bu asrın önemli şairlerinden Bosnalı Sâbit Alâeddin Alî (ö. 1712), şiirde konu, hayal, mazmun, mana vb. yenilikler yanında nazım şekli tertibinde de kendi has bir yol izleyerek sıra dışı ürünler vermiştir. Kaside nazım şekliyle yazılmış medhiyeler, genellikle bir hamiyeye takdim edilmek üzere nazmedilmiştir. Ancak bununla birlikte farklı toplumlarda şairlerin tercihi veya söz sahibi bir kimsenin siparişiyle bahse konu şiirin şekli ve tür özelliklerinde, takdim tarzında klasik yapının kısmen dışına çıkıldığı da görülmektedir. Sâbit Dîvân'ının neşrinde yer alan "Kaside Berây-ı Hasan Paşa El-Vezîr" başlıklı şiir, Sâbit'in kendi el yazısıyla yazdığı Külliyyâtı'nda "Der-Sitâyîş-i Vezîr-i A'zam Hasan Paşa Maa Şeyhül-İslâm Es-Seyyid Alî Efendi" adıyla kayıtlıdır. Sâbit bahsi geçen şiirinde, övgü, talep ve beklentilerini buyruğu geçen iki kişiye arz etmiştir. Dolayısıyla şiir, tek kişiye değil iki devlet adamına sunulmuş bir medhiyedir. Bu çalışmada, Arap, Fars ve Türk edebiyatında kaside nazım şekli, kasidenin farklı toplum ve yüzyıllarda şekil ve muhteva özellikleri, klasik kasidenin kısmen dışına çıkan farklı şiir şekillerinin niteliği ile sunulduğu hamiyeye göre iki ana kategoriye ayırdığımız kasideler hakkında kısaca bilgi verildikten sonra, Sâbit'in iki devlet adamı için tertip ettiği kasidesinin bölümleri ve içeriği üzerinde durulacaktır.

Anahtar kelimeler: Klasik Türk Edebiyatı, 17. yüzyıl, Bosnalı Sâbit, Dîvân, Nazım şekilleri, Kaside.

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmaı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin, Oran: 9

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 03.07.2024-**Kabul Tarihi:** 20.09.2024-**Yayın Tarihi:** 21.09.2024; **DOI:** <https://zenodo.org/record/13825090>

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Dr., Bağımsız Araştırmacı (Ankara, Türkiye), gamzeaydin0607@gmail.com, **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0002-7418-2279>

Niyâzlar İderüz Lutf İdüp Kayırsunlar: “An” Ode Presented to Two Statesmen³

Abstract

In the seventeenth century, the search for innovation by *divân* poets led to some differences in verse forms. Bosnian Sâbit Alâeddin Alî (d. 1712), one of the most important poets of this century, whose originality is emphasized in all the mentioned sources, produced extraordinary products by following his own unique way in the organization of verse forms as well as innovations in poetry such as subject, imagination, *mazmun*, meaning, etc. The eulogies written in the verse form of the *qasida* were generally composed to be presented to a patron. However, it is also seen that in different societies, the poets' preference or the order of an influential person partially deviated from the classical structure in the form and genre characteristics and presentation style of the poem in question. The poem titled "Kaside Berây-ı Hasan Paşa El-Vezîr", which is included in the edition of Sâbit's *Divân*, is recorded as "Der-Sitâyîş-i Vezîr-i A'zam Hasan Paşa Maa Şeyhü'l-islâm Es-Seyyid Ali Efendi" in oeuvre that Sâbit wrote in his own handwriting. In the aforementioned poem, Sâbit presents his praise, demands and expectations to the two persons in command. Therefore, the poem is not a eulogy to one person but to two statesmen. In this study, after giving brief information about the verse form of the ode in Arabic, Persian and Turkish literature, the form and content characteristics of the ode in different societies and centuries, the nature of different poetic forms that partially go beyond the classical ode, and the ode, which we have divided into two main categories according to the patron to whom it is presented, the parts and content of Sâbit's ode for two statesmen will be emphasized.

Keywords: Classical Turkish Literature, 17th century, Bosnian Sâbit, *Divan*, Verse forms, Ode.

³ **Statement (Thesis / Paper):** It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.
Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.
Funding: No external funding was used to support this research.
Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.
Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.
Similarity Report: Received - Turnitin, Rate: 9
Ethics Complaint: editor@rumelide.com
Article Type: Research article, **Article Registration Date:** 03.07.2024-**Acceptance Date:** 20.09.2024-**Publication Date:** 21.09.2024; **DOI:** <https://zenodo.org/record/13825090> **Peer Review:** Two External Referees / Double Blind

Giriş

Arapça, kaşada kökünden gelen “kastetmek, niyet etmek, bir şeye doğru yönelmek” anlamlarındaki kaside, edebî bir terim olarak belli bir amaçla yazılmış, ilk beyti kendi içinde ve diğer beyitleri ilk beyitle kafiyeli olan nazım şekline verilen isimdir. Kaside, Arap edebiyatında doğmuş, ardından Fars ve Türk edebiyatına geçmiştir. İbn Manzûr’un *Lisânü’l-Arab* adlı Arapça sözlüğünde kasada, kastetmek manası yanında övgüye değer, olumlu olanı ve aşırılığı olmayana kastetmek olarak tanımlanır. Yazar kasdın adalet; kasadanın ise adaletli ve faziletli davranmak manası üzerinde durur. Bu hususta Kur’an’dan âyetleri örnek gösterir. Ona göre şiirin kasîdi yani amacı ise, her beytinin mükemmel bir şekilde ikiye ayrılmasıdır; bu şekilde adlandırılmasının nedeni vezninin mükemmel ve doğru olmasıdır (Elmalî 2001: 562; Pala 2001: 564; Dedes ve Sperl 2013: 192-193).

Arap şiirinde ikişer mısralık ve son mısraları birbiriyle kafiyeli beyitlerden oluşan manzumelere kasîd; uzun bir şiir olup sadece şekil özelliği değil aynı zamanda muayyen mevzuların bir tertip ve nizam içinde işlenmesini gerektiren şiirlere kaside denir. Kasideler ya da uzun şiirler, ilk defa Abdülmuttalib zamanında, yani 6. yüzyılın ilk yarısında ezberden okunmuştur (Gibb 2017: 27). İlk defa kaside nazmeden şairin el-Muhelhil b. Rebî’a et-Tağlibî (ö. 530) olduğu, şairin klasik kasidenin nesîb kısmına terkedilmiş bir konak yerinde kalan izlerin önünde durup orada ayrı düştüğü sevgilisiyle geçen günlerini yâd ederek başlaması çığırını İmrü’l-Kays (ö. 535)’ın açtığı söylenir. Şairin çöl hayatını şiire yansıtıp onu şekillendirmesinin bir tezahürü olarak kaside, nesîb/teşbîb, tasvir, maksad/maksud (medih-fahr) adlı üç temel bölüme ayrılır. Genellikle 30-120 beyitlik bir şiir olmakla birlikte 700 beyti aştığı da olmuştur (Çetin 2011: 59-60). Araplarda, şiirin bir kazanç vasıtası yapılması cahiliye döneminin sonlarında başlamıştır. Nâbiğa ez-Zübyânî (ö. 604?) ve el-A’sâ (ö. 629?), şiiriyle kazanç elde eden ilk şairler olarak anılır. Bağış elde etme arzusu nedeniyle medih şiirlerinde büyük bir gelişme olmuş, daha önceleri geleneksel kaside tarzında bir bölümü oluşturan medih türü şiirler müstakil ve beyit sayıları oldukça fazla şiir parçaları hâline dönüşmüştür. Övülenlerin daha fazla beğenisini kazanma amacıyla da üzerinde bir yıl çalışılan ve havliyyât/yıllık adı verilen uzun kasideler ortaya çıkmıştır (Demirayak 2019: 92, 94).

İslamiyet’in kabul edilmesiyle birlikte, Müslüman olup dinî içerikli şiirler yazan şairler kabile asabiyetine dayalı fahr türünü, açık gazeli, insanların namuslarını konu alan hicvi kısmen bırakmışlardır. Medih ise, başta Allah, Hz. Peygamber ve sahabe olmak üzere İslamî şahsiyetlerin övülmesine hasredilmiştir. Medihte mübalağadan kaçınıldığı için kasidelerin beyit sayısı bu dönemde azalmıştır. Kasidenin gazel içeren giriş kısmının yerini ise daha çok dinî içerikli girişler almıştır. Ancak bazı şairler Müslüman olmasına rağmen cahiliye dönemindeki tarzı sürdürerek gazel ve hiciv nazmetmiş, şarap tasviri yapmış, ihsan elde etmek ya da kabile asabiyeti nedeniyle medih şiirleri söylemiştir (Demirayak 2017: 74, 83-90).

Emeviler ve Abbasiler döneminde, içerik zenginleşerek uzun kasideler nazmedilmeye başlamış, kasidenin giriş kısmında saray, bağ, bahçe, havuz, şarap tasvirleri yaygınlık kazanmış ve mübalağa gittikçe öne çıkmaya başlamıştır. Abbasi halifesi Hârûn er-Reşîd zamanında saraya sunulan medhiyeleri değerlendirip şairleri ödüllendiren Dîvânü’ş-şîr dairesinin kurulmuş olması bu dönemde medih şiirlerinin ne kadar önem kazandığını göstermektedir (Demirayak 2021: 117, 367).

Arap edebiyatının etkisi altında bulunan Fars edebiyatında ise kaside, IX. yüzyılın sonlarında ortaya çıkmış, lirik yanı ağır basan bir şiir türü olarak XII. yüzyılda en parlak dönemine ulaşmıştır. Kasidelerin başında görülen tegazzüller, İran edebiyatında özellikle Sâmânî dönemi ortalarından itibaren revaçta

olan genâî (lirik) şiir türlerindedir. Kasidelerinin başında güzel tegazzüller söyleme, medih ve tegazzül arasındaki bağı ortaya çıkarma noktasında maharet ve gücünü gösteren ilk şair X. yüzyıl şairlerinden Dakîkî'dir. Tam övgü kasidelerini teşbib, övgü ve dua ile birlikte ilk söyleyen kişinin ise, aynı yüzyılda yaşayan Rûdekî olduğu kabul edilir. Diğerleri onun takipçileri sayılmıştır (Vanlıoğlu 2001: 564; Zebihullâh-i Safâ 2002: I/79-80).

Kasideler, sadece şairlerin istekleri doğrultusunda değil, bizzat hamilerin emir ve talepleriyle de tertip edilmektedir. Hz. Peygamber, kendisine ve İslamiyet'e muhalif olan kişi veya toplulukları doğru yola yönlendirme ya da kınama gayesiyle Müslüman şairleri kaside söylemeye sevk etmiştir. Bunun gibi Klasik Fars ve Türk şiirinde de şair ya da yazarlar kimi zaman siparişle eserlerini tertip etmiştir.

1. Klasik Türk Şiirinde Kaside

Klasik Türk şiirinde kaside, ilk beyti kendi içinde ve diğer beyitleri ilk beyitle kafiyeli olan nazım şekli olup kasidenin beyit sayıları konusunda ihtilafli görüşler vardır. Yedi, dokuz, on beş, on dokuz, yirmi bir beyitten fazla olması gerektiğini savunanlarla birlikte çoğunlukla en az otuz, en fazla doksan dokuz beyitten ibaret kasideler ideal görülmüştür. Ancak beş yüz beyti aşan kaside örneklerinin varlığı da bilinmektedir. Klasik Türk şiirinde bir kaside genellikle nesib/teşbib, girizgâh, tegazzül, methiye, fahiye ve dua bölümlerinden oluşur. Herhangi birini övmek gayesiyle yazılabildiği gibi farklı amaçlarla kaleme alınan kasideler de mevcuttur. Konusuna göre tevhid, münacat, methiye, miraciye, hicviye, mersiye vb. adlar alır. Nesib bölümünde işlenen bayram, ramazan, bahar, kış gibi tasvirler nedeniyle iydiye, ramazaniye, bahariye, şitaiye şeklinde adlandırılır (Çavuşoğlu 1986: 20-21; Tâhirü'l-Mevlevî 2019: 277-278). Kasideler, rediflerine ve kafiyelerinin son harfine göre de isimlendirilmiştir.

Divanların baş kısmında bulunan kasideler, tevhid, münacat, naat, devlet büyükleri ve tasavvufi şahsiyetlere yazılmış medhiyeler olmak üzere belli bir sıraya göre tertip edilir. Mesnevilerde de kaside nazım şeklinde şiirlere rastlanmaktadır (İpekten 2019: 42). Edebiyatımızda bilinen ilk kaside, Hoca Dehhânî'ye aittir. İki kasidesi tespit edilen Dehhânî'nin bu şiirlerinden biri, Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey'e sunulmuş nesib kısmı bahariye olan 26 beyitlik kasidedir. Kasidenin nesib bölümünün konusu bahariye, ancak amacı nasihatnamedir. Diğerleri ise, dinî-didaktik mahiyetteki 24 beyitten meydana gelen ve herhangi bir devlet büyüğünün adının zikredilmediği şiiridir (Ersoy ve Ay 2015: 15-16).

Kaside yazmak ve sunmak, Araplar ve İranlılarda olduğu gibi Klasik Türk şiirinde de hem övünç hem de kazanç vesilesi olmuştur. Hükümdarın inam, caize, hilat ve rütbe tevcihi gibi bağışları, çok kez işret meclislerinde yerine getirilmiştir. İşret meclisinin çok önemli bir fonksiyonu, her türlü güzel sanatın, özellikle musiki ve şiir sanatının mükemmeli arayan ve ödüllendiren bir yarışma alanı hizmeti görmesidir (İnalçık 2010: 68-69). Şairler, kasidelerini bizzat memduhun huzurunda ya da aracı bir kimseyle ona göndererek takdim etmiş, karşılığında muhtelif yardımlar almıştır. Abdülaziz Bey, *Osmanlı Âdet, Merasim ve Tabirleri* adlı eserinde şiirin takdimi hakkında şu bilgileri verir:

Şairlerin ileri gelenlerinden pek çoğu, padişahların tahta çıkışında, sultan ve şehzade doğumlarında, sefere çıktıkları zamanlarda ve savaşlarda muzaffer olmaları için kasideler yazar, tarihler düşürür ya saraydaki biri aracılığıyla padişaha takdim ettirirler ya da usul üzere Bâb-ı Âlî'ye, yani vezir-i a'zama verirlerdi. Bâb-ı Âlî vasıtasıyla takdim olunmak daha önemli bir şöret yolu idi. Bu manzumelerden padişaha sunulmaya layık olanlar seçilir ve sadrazamın öven yazısıyla saraya, huzûr-ı hümayuna sunulurdu. Karşılığında atıyyeler ve ihsanlarla mükafatlandırılırlar ve hatta aralarında nişan verilenler, rütbeleri artırılanlar olurdu (Abdülaziz Bey 1995: I/450).

Şiirlerin takdimi hususunda, şairler arasında takdime önce münasip görülenlerin isim ve ünvanlarının

kırmızı yazıyla yazılarak şiiirlerinin bir defter hâlinde sunulduğu, bunun dışında kalanların ise, şairlerin isimleri ve bazı örnek beyitleri ile birlikte bir defter hâline getirilip yine padişahın takdirine arz edildiği bilinmektedir (Dadaş 2002: 11/750). Osmanlı'da sadece devlet adamlarının değil valide sultanlar, hamm sultanlar, devlet adamlarının eşleri ve kadın şairlerin (Mihri Hatun, Ayşe Hubbi Hatun) de hami konumunda bulunduğuna, bu sebeple onlara kaside veya eserlerin sunulduğuna dair bilgilere ulaşılmıştır (Aynur ve Havlioğlu 2013: 80-83; Durmuş 2021: 108; İpekten 2019: 47).

Kasidelerin başlığında, memduhun adının ve ünvanının bulunması usulden olup bu başlıklar çoğunlukla Farsça yazılmıştır (İpekten 2019: 42). Başlıklarda, genellikle sunulan kişinin adı ve ünvanı, olayın yahut durumun ifadesi, kasidenin konusu, türü, redifi veya kafiyesine göre aldığı ismi, sunulma veya yazılma amacı açıkça belirtilir. Nitekim başlıksız kasideler de nazmedilmiştir. Müellifin kaleminden çıkan eserlerde, başlık kasideyi tam olarak yansıtabilirken; istinsah edilen şiiirlerde, müstensihlerin inisiyatifi de devreye girer. Dolayısıyla kaside incelenirken sadece başlığa odaklanmayıp şiiirin bütünüyle tasnif ve tahlil edilmesi ihtiyacı doğar.

Edebî anlamda medhiye, takdir ve şükran duygularını dile getirmek ya da maddî bir menfaat elde etmek amacıyla daha çok fertlerle ilgili olmakla birlikte kabile, toplum, millet, ülke, vatan, şehir vb.nin güzel sıfat, meziyet ve erdemlerinin anlatıldığı şiiirlere denilmiştir (Durmuş 2004: 29/406). İbn Reşik *el-Umde*'sinde, medhiye kasidesinin gerçek bir memduha yönelik olmasının şart olmadığını, kimi medhiyelerin belirli bir çağa ait olmayan arketipik bir ideal için yazılmış olabileceğini ifade etmektedir (Bürgele 2013: 497). şeyh Gâlib Dîvân'ında "*Kaside vü Medhiye Der-Evsâf-ı şerîf-i Hudâvendigâr-ı Esbak şehîd Sultân Selîm Hân-ı Sâlis*" başlıklı bir şiiirin varlığı, kaside ve bir nazım türü olan medhiyenin farklı şeyler olduğunu göstermektedir (Mengi 2013: 167).

Edebiyatımızda, terki-bend, terci-bend, murabba, hatta kimi mesneviler de belli bir kasıtle yazıldııkları için kaside alanına dâhil edilmiştir (Kuru 2013: 17-18). Öyle ki, *Sâlim Dîvân*'ının kasideler bölümünde mesnevi kafiyesi ve başlığında kaside niteliğinde şiiirlere rastlanmaktadır. Nedîm, kaside şekliyle yazılması gereken konuları gazel, şarkı, mesnevi, musammat şekilleriyle de ifade etmiştir (Mengi 1957: 152). 18. yüzyıl itibarıyla kasidenin medhiye olarak türleşmesi ve farklı nazım şekillerinde yazılmış kaside mahiyetinde manzume örnekleri daha da çoğalmıştır (Özgöl 2018: 287-295). Siyasal, kültürel, toplumsal ve edebî değişmenin başladığı 19. yüzyılda kaside önemli bir değişime uğramış, kasidenin klasik yapısı birçok yönüyle kırılmıştır. 20. yüzyılda ise, Rıza Tevfik gibi bazı şairler bu nazım şeklinde ürün vermişe de nazım birimi olarak beytin kullanılması ve kimi dil unsurları (nadir de olsa kullanılan terkipler gibi) dışında kadim kasideden neredeyse eser kalmamıştır (Uçman 2013: 457-473).

Klasik özellikleri ve farklı örneklerine değindiğimiz kasideyi, takdim edildiği hamiye göre iki kategoriye ayırabiliriz:

1. 1. Bir Kişinin Methodilip Söz Konusu Kişiye Takdim Edilen Kasideler

Himaye yahut maddi yardım beklentisiyle nazmedilen kasidelerde asıl maksat, şiiirin hedeflenen kişiye veya ona ulaşması için aracılık edene/edenlere iletilmesidir. Bunun için şairler, asıl hami olan sultana doğrudan şiiir yazar ya da ona ulaşma yolunu açacak olan meclisindeki nüfuzlu kişilere yönelir. Kasidelerin takdim edildiği kişi, genellikle tek hamidir. Ancak şairlerin ihtiyaçları doğrultusunda kaside tertibi ve ithafı hususunda farklı eğilimler de gösterilmiştir.

1.1.1. Bir Devlet Adamına Takdim Edilip Sonrasında Başlığı Değiştirilerek Başka Bir Devlet Adamına Sunulan Kasideler

Şairler, devlet yetkilileri veya onlara yakın kimseler tarafından desteklenme ve en büyük siyasi güç olan sultana erişme gayesiyle kimi zaman birden çok haminin aracılığına gerek duymuşlardır. Bu sebeple başlığı değiştirilerek başkalarına da sunulabilecek özellikte olan bazı kasideler yazılmıştır. Tek bir kişiye özgü olacak şekilde özenle tertip edilmeyip pek çok kişiye uyarlanabilecek nitelikte olması kasideye ilginin azaldığını göstermektedir.

İran edebiyatında, bir devlet adamına takdim edilip ardından başlığı değiştirilerek başka bir devlet adamına sunulmuş kasideler yer edinmiştir. Tâhirü'l-Mevlevî, şairlerin yazdıkları kasideye karşılık caize alamadıklarında şiirin ismini değiştirip başka birine, o da karşılık vermezse başka bir devlet adamına sunduklarını belirtip bir Fars şairin bu konudaki kıt'asını aktarmıştır ki tercümesi şöyledir: “*Ebkâr-ı efkârımdan her birini bir kocaya verdim, mîhrini yani caizesini i'ta etmeyende erkeklik olmadığı için ondan boşattım, diğerini tezvîc eyledim.*” (Tâhirü'l-Mevlevî 2015: 141-142).

Nizâmî-i Gencevî, *Şeref-nâme* ve *İkbâl-nâme* olmak üzere iki bölümden meydana gelen *İskender-nâme* adlı eserini Azerbaycan ve çevresindeki birkaç mahallî emire takdim etmiştir (Zebîhullâh-i Safâ 2002: I/228). Şeyhülislam İshak Efendi, daha önce III. Ahmed (1703-1730) ve Sadrazam İbrahim Paşa'ya sunduğu kasidelerin isimlerini değiştirerek I. Mahmud (1730-1754)'a da sunmuştur. İzzet Ali Paşa'nın bazı kasideleri de benzer özelliğe sahiptir (Mengi 2010: 153). XVII. yüzyıl şairlerinden Namî, *Hüsn-i Mecâzî* adlı eserinde bulunan bir kasidesini Sultan IV. Mehmed (1648-1687)'e sunmuş, daha sonra bu kasidenin ismini değiştirerek Sultan İbrahim (1640-1648)'e takdim etmiştir (Durmuş 2021: 99). XV. yüzyıl şairlerinden Hatiboğlu, *Ferah-nâme* adlı mesnevisini, 829/1426 yılında önce Sultan II. Murad (1421-1444, 1446-1451)'a, mesnevinin baş ve son kısmındaki II. Murad ile ilgili kısımları değiştirerek 830/1427 yılında Karamanoğlu İbrahim Bey'e, ardından 838/1435 senesinde aynı eseri farklı medhiyelerle Candaroğlu İsfendiyar Bey'e sunmuştur (Erkan 1995: 12/360). Şairlerin, himaye, terfi ve maddi yardım arzusuyla kasideleri hatta müstakil eserleri üzerinde birtakım değişiklikler yaparak onları birden fazla hamiyeye sunduklarına ilişkin örnekler sayıca fazladır.

1.1.2. Birden Fazla Kişi Methedilip Tek Kişiye Takdim Edilen Kasideler

İslam öncesi dönemde nazmedilmiş kasidelerdeki kabile övgüsünde, birden çok kişiye dair övgü veya yergi şiirlerine rastlanmaktadır. Muallaka şairlerinden Züheyr b. Ebû Sülmâ (ö. 608)'nın bir kasidesinin medih kısmında iki kabile arasındaki savaşın son bulup barış yapılmasına vesile olan Mürreoğullarından Herim ve el-Hâris övülür (Yaltkaya 2018: 97; Goldziher 2016: 32; Demirayak 2019: 131-132) Saray şairi olup kasidelerinde genellikle prensleri öven Nâbiğa (ö. 604)'nın bir kasidesinde methedilen hamiler, Mavera-i Ürdün'ün Gassanlı prensleridir (Gibb 2017: 39). Arap şairlerinden El-Saneverî (ö. 945-946)'nin Ebû Temmâm el-Haşimî'ye sunup onun mevlası Nezif'i de kısaca övdüğü 41 beyitlik kasidesi burada anılabilir. Öyle ki Nezif için başka şiirler de nazmetmesi onu da hami olarak gördüğünü kanıtlamaktadır (Sharlet 2013: 55). İslamiyet'ten sonra da bu durum varlığını sürdürür. Kâ'b bin Züheyr (ö. 645)'in nesîb, rahîl ve medih olmak üzere üç bölümden oluşan *Bânat Su'âd* veya *Kasîde-i Bürde* adlı meşhur kasidesinde, Hz. Muhammed ile birlikte Hicret'te O'na eşlik eden muhacirler övülür (Stetkevych 2013: 527). Abbasi devri şairlerinden Ebû Temmâm (ö. 846), Horasan valisi Abdullah b. Tâhir'in aynı gün ölen iki oğlu için mersiye türünde bir kaside nazmetmiştir (Demirayak 2021: 154).

Tevhid, naat türündeki kasidelerde yüceltilen, Allah ve Hz. Peygamber'dir. Naatlarda, dört halife

yanında ehl-i beyt veya sahabe için de övgü ifadelerine yer verilebilir. Yine Hz. Ali ve evladına duyulan sevginin eseri olan medhiyelerde, birden fazla kişi muhtelif ilgilerle övülür. Osmanlı dönemi Şii şairlerinden Abdülkerîm b. Mahmûd el-Mîkâtî ed-Dımaşkî (ö. 1631), minberlerde Hz. Ali'ye küfredilmesini yasaklaması nedeniyle Emevi halifesi Ömer b. Abdilazîz'i methettikten sonra Hz. Ali'nin övgüsüne geçer (Demirayak 2015: 311).

Devlet adamlarına yazılan şiirlerde onu bulunduğu makama tayin eden padişaha da övgü ve şükranlar sunulur. Şairler, kimi zaman memduhunun yakını ya da onunla bağlantılı olan değerli bir kimseyi çeşitli sebeplerle şiirine dâhil eder. Nedîm (ö. 1730)'in kasidelerinin çoğunda memduhu iki tanedir: III. Ahmed ve damadı İbrahim Paşa. Diğer devlet ricaline yazdığı kasidelerinde bile öncelikle padişahı, sonra damadını, daha sonra da kasideyi takdim ettiği şahsı över. Bunun nedeni, devlet ricalinin padişahın yakınında olması ve şairin genellikle kasidesini takdim ettiği eğlence meclislerinde başta padişah olmak üzere sadrazamın, kaptan paşa, kethüda vb. devlet adamlarının bulunmasıdır (Mengi 1957: 87-88). Şeyh Gâlib'in kasidelerinde, Sultan III. Selim ile birlikte Beyhan Sultan'a dair övgü ifadelerine rastlanır. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. *Sâbit Dîvân*'ında da bu tarzda kasideler yer almaktadır. Sâbit'in Baltacı Mehmed Paşa'ya sunduğu bir kasidesinde, onun vesilesiyle Halep'ten İstanbul'a dönen Nâbî de birkaç beyitle methedilir. Nâbî, birçok divan şairi gibi Sâbit'in de usta bir şair olarak gördüğü bir isim, onun şair-hamisidir. Öyle ki birbirlerinin şiirlerine nazireler yazarak bu bağlılığı güçlendirmişlerdir (Aydın 2019: 65).

Nevres-i Kadîm (ö. 1762)'in, Sultan I. Mahmud (1730-1754), Sadrazam Seyyid Abdullah Paşa, Şeyhülislam Saîd Efendi ve Dârüssaâde Ağası Beşir Ağa olmak üzere dört kişiyi methetmek amacıyla kaleme aldığı "*Kasîde Der-Evsâf-ı Sultân Mahmûd ve Sadr-ı A'zam Es-Seyyid Abdullâh Paşa ve Şeyhül-İslâm Sa'îd Efendi ve Ağa-yn Dârü's-sa'âde*" başlıklı kasidesi (K.6), padişaha takdim edilip onun yakınında bulunan üç önemli kişinin de övülerek şairin arzusunu gerçekleştirme ihtimalini güçlendirme gayesini taşıyan bir şiir olması açısından önemlidir (Akkaya 1994: 236-240).

1.2. Birden Fazla Kişi Methodilip Söz Konusu Kişilere Takdim Edilen Kaside

Klasik Türk şiirinde, Bosnalı Sâbit'in çalışmamızın konusu olan kasidesi dışında, herhangi bir değişikliğe gidilmeden tek bir kasidede birden fazla memduha yer verip söz konusu edilen memduhlara takdim anlayışıyla düzenlenmiş kaside örneğine araştırmamız sürecinde rastlayamadık.

1.2.1. Bosnalı Sâbit'in İki Devlet Adamına Takdim Ettiği Bir Kasidesi

Bosna'nın Öziçe (Uzice) kasabasında dünyaya gelen Sâbit'in asıl adı Alâeddîn Alî'dir. İlk tahsilini, Bosna'nın önemli âlimlerinden olan Halil Efendi'den aldıktan sonra, öğrenimini ilerletmek için İstanbul'a gelmiştir. Yazdığı kasideler ve gösterdiği bağlılıkla Rumeli valiliği ve kaptan-ı deryalık görevlerinde bulunan Seydî-zâde Mehmed Paşa'nın dairesine imam olmuştur. Sâbit, 1089/1678-79 yılında Şeyhülislam Çatalcalı Ali Efendi'den mülazım olmuş, ardından müderris ve kadılık görevlerinde bulunmuştur (Aydın 2019: 9-16). Sâbit'in mürettep bir *Dîvân*'ı ile *Zafer-nâme*, *Dere-nâme*, *Berber-nâme*, *Edhem ü Hüma* ve *Amrû'Leys* adlı beş mesnevisi bulunmaktadır. Eserlerinin tamamı Turgut Karacan tarafından neşredilmiştir (Karacan 1991a; Karacan 1991b; Karacan 1990a; Karacan 1990b; Karacan 1990c; Karacan 1990d: S: 76 /37-44).

Kasideler genellikle tek bir kişi, olay veya durum etrafında tertip edilir. Devrinde ve sonraki yüzyıllarda kendine has bir şair olarak kabul edilen Sâbit, kasidelerinde de farklı eğilimler göstermiş, alışılanın

dışında ürünler vermiştir. *Dîvân*'ında bulunan XI numaralı kasidesi, eserin tenkitli neşrinde “*Kasîde Berây-ı Hasan Paşa El-Vezîr*” başlığını taşıyıp Sadrazam Moralı Damad Hasan Paşa (ö. 1713)'ya takdim edilmiş görülür (Karacan 1991a: 196). Fakat Azerbaycan Milli İlimler Akademisi'nde bulunan eksik Külliyyât'ında kasidenin başlığı “*Der-Sitâyîş-i Vezîr-i A'zam Hasan Paşa Maa Şeyhül-İslâm Es-Seyyid Alî Efendi*”dir (Sâbit Alî 1214: 25b). Yazmanın 25b-28a numaralı varaklarında bulunan kaside, başlık ve içeriğe müdahale edilmeksizin Sadrazam Moralı Damad Hasan Paşa (ö. 1713) ile birlikte devrin şeyhülislamı Paşmakçı-zâde Seyyid Alî Efendi (ö. 1712)'ye takdim edilmiştir. Hem sadrazam hem de şeyhülislamın övüldüğü kasidede şair, çoklu bölümlendirmelerle iki hamiye de hitap ettiğini, durum ve beklentilerini her ikisine de arz ettiğini gösterecek bir tertip ortaya koymuştur.

Sadrazam Damad Hasan Paşa'nın sadarete ve Şeyhülislam Paşmakçı-zâde Seyyid Alî Efendi'nin meşihat makamında bulunduğu zaman ile ilgili bilgilere başvurduğumuzda, kasidenin arka planını aydınlatacak nispeten daha somut değerlendirmelerde bulunma imkânı elde edebiliriz. Kaynaklarda, Damad Hasan Paşa'nın 8 Recep 1115/17 Kasım 1703'te sadrazam olarak tayin edilerek 28 Cemaziyelevvel 1116/28 Eylül 1704'te görevden alındığı aktarılmıştır (Aktepe 1997: 16/336). Paşmakçı-zâde Alî Efendi ise, üç kez şeyhülislamlık görevine layık görülmüştür. 9 Rebiülevvel 1115/23 Temmuz 1703'te Edirne Vakası sırasında asiler tarafından şeyhülislam olarak tayin ettirilmişse de türlü bahaneler öne sürerek bunu kabul etmemiştir. İlk şeyhülislamlığı 17 Rebiülevvel 1115/31 Temmuz 1703'te, ikinci şeyhülislamlığı 19 Ramazan 1115/26 Ocak 1704 ile 27 Şevval 1118/1 Şubat 1707 tarihleri arasında, üçüncü şeyhülislamlığı ise, 19 Cemaziyelevvel 1122/16 Temmuz 1710'dan vefat tarihi olan 4 Muharrem 1124/12 Şubat 1712'ye kadardır (İpşirli 2007: 34/185-186).

Tarihlere baktığımızda, Damad Hasan Paşa'nın sadrazam olarak tayin edilmesinden yaklaşık iki buçuk ay sonra Paşmakçı-zâde Alî Efendi'nin ikinci kez şeyhülislamlık makamına layık görüldüğü anlaşılmaktadır. Sadrazam ile şeyhülislamı birlikte methetmesi yanında “*Henûz lâıykına düşdi mesned-i fetvâ / Henûz makâmını buldı ol makâm-ı hatîr (K. 11/70)*” beytini düşündüğümüzde Sâbit, Hasan Paşa'nın sadrazam olduğu sırada Paşmakçı-zâde Seyyid Alî Efendi'nin şeyhülislam olarak tayin edilmesi üzerine sadrazam övgüsü ile birlikte şeyhülislamı hem tebrik etme hem de ondan da ihsan talebinde bulunma gayesi taşıyan bir kaside nazmetmeye karar vermiş olmalıdır. Bahsi geçen devlet adamlarının durumları dolayısıyla Allah'a ve devrin padişahı Sultan III. Ahmed (1703-1730)'e şükranlarını sunmuştur (K. 11/72-74). *Dîvân*'ında Paşmakçı-zâde Alî Efendi'ye sunduğu iki kasidenin daha mevcut olması onu güçlü bir hami olarak gördüğünün göstergesidir (Aydın 2019: 113-114).

Sâbit, bu şiiriyle kaside takdiminde farklı bir arayış içerisine girmiştir. Araştırmalarımıza göre, bu manzume dışında iki hami övgüsünde yazılarak iki devlet adamına birden değiştirilmeden sunulmuş bir kaside örneği bulunmamaktadır. Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün veznindeki 88 beyitten meydana gelen kaside, nesîb (1-14), girizgâh (15), medhiye (16-53/55-71), fahriye (72-82) ve dua bölümünden (54/83-88) meydana gelmektedir. Hasan Paşa'nın Recep; Paşmakçı-zâde Alî Efendi'nin Ramazan ayında buldukları makama atanmaları ve bahâr (بهار) sözcüğü ile ilgili olması yönüyle kaside ra (ر) harfiyle kafiyelendirilmiş olabilir.

Kasidenin nesîb kısmı olan ilk 14 beyti, bahar tasvirine ayrılmıştır. Kasideye bahariye ile başlanmasının, Arap şiirinde geleneksel olmayıp Fars şiiri etkisiyle IX. ve X. yüzyıllarda yaygınlaştığı düşünülür (Sharlet 2013: 54). Şairlerin sanat gücünü gösterme, hamilerine kendilerini kanıtlama noktasında bahariye, şairlere büyük avantaj sağlar. Kasidesine “Her şeye gücü yeten, kuvvet ve kudretine hiçbir sınır olmayan Allah'ın kalemi, yine bahar kapısının kitabesine çimenlikte nur ayetini yazar.” şeklinde ifade edebileceğimiz:

Yine kitâbe-i bâb-ı bahâra kilik-i Kadîr
Çemende âyet-i Allah nûr ider tahrîr (K. 11/1)

beytiyle başlayan Sâbit, hem Allah'ın kudretinin dünyada bahar mevsimin güzelliğine güzellik kattığını söyler hem de “kilik-i kadîr” terkihiyle kendisini usta bir şair olarak niteler ve Allah vergisi (*âyet-i Allâh*) yeteneği sayesinde nesib bölümü bahariye olan parlak, güzel bir şiir kaleme aldığını belirtir. Kışın bitmesi, goncaların açılması, cennet bahçelerine benzeyen gül bahçelerinden muhtelif güzel kokuların yayılması gibi betimlemelerde bulunulan sonraki beyitlerde de ilkbaharın gelişyle ortaya çıkan güzellik ve canlılık gözler önüne serilmiştir. Ancak farklı anlam katmanları oluşturularak şiirdeki düşünce ve hayaller zenginleştirilmiştir. Öyle ki Sadrazam Hasan Paşa övgüsüne geçmeden önce onun makamına atanışı, bu atamadan önce ve sonra toplumun durumu ilkbaharın gelişyle bağlantılı olarak sunulmuştur. Nesib kısmını içerik açısından diğer bölümlerle arasında köprü vazifesi görecektir şekilde nazmeden Sâbit, böylelikle memduhlarına bağlılığını, şairlik yeteneğini, maddi ve manevi durumunu, beklentilerini tekrar tekrar aksettirme fırsatı yaratmıştır.

Şairin nesib bölümü bahariye olan bir kaside kaleme alması, bahar sözcüğünün manaları ve ilkbahar mevsiminin belirtileriyle paralellik arz eder. Devlet adamlarının buldukları makamlara geliş hem onların hem de onlara bağlılık duyan kişilerin baharı olduğundan, Sâbit'in gayesi de ümidini yeşertecek olan bu bahardan nasiplenmektir. Kasidenin ölüm ve yeniden diriliş ritüeline işaret eden mitolojik boyutu onun kasidesini sunarak üzerine düşeni yerine getirdiği ve güç durumdan yeni bir hayata erişmeyi arzuladığını göstermesi açısından da dikkat çekicidir. Dolayısıyla nesib kısmındaki muhteva ve canlandırılan tablo, Sâbit'in mevcut durumunun ve hislerinin de bir izahıdır. Kasidenin ikinci beyti, ilkbahar mevsimi ile birlikte arzulanan hayat koşullarını ve Sâbit'in şairlik kabiliyetini yansıtmaya yönüyle örnek verilebilir:

Yine musavvere-i feyz-i batn-ı gabrâda
Cenîn-i goncayı gül gibi eyledi tasvîr (K. 11/2)

Nesib kısmının “Selvi ağacı, eteğini sıvayıp iki taraflı ağaçlı yolun iki tarafına zaptiye gibi selama durdu, dikildi.” ve “Bir kimsenin hizmetinde bulunan kişi veya kişiler, işini yapmak için hazırlanıp zaptiye gibi sıralandı.” manalarına gelen aşağıdaki son beyti, takdimin çokluğuna ilişkin ipucu vermektedir:

Selâma turdı hıyâbânun **iki cânibine**
Misâl-i şâtr idüp serv dâmenin teşmîr (K. 11/14)

Sâbit, nesib kısmının ardından Sadrazam Hasan Paşa'ya “sâhib-kırân-ı âlem-gîr” yani âlemi zapt eden, kutlu zamanda doğmuş çok başarılı kimse olarak işaret ettiği şu girizgâh beytine yer verir:

Nedür bu zînete bâ'is meğer ki binse gerek
Bahâr seyrine **sâhib-kırân-ı 'âlem-gîr** (K. 11/15)

Kasidede iki medhiye bölümü mevcuttur. İlki, 16. ile 53. beyitler arasındaki Morali Damad Hasan Paşa'nın övüldüğü bölümdür. Hasan Paşa, divan meclisinin en üstün kişisi, adaleti ve huzuru sağlayan, şerefli, Allah vergisi bir kudrete sahip, gayretli, yerinde buyruk veren, kötü alışkanlıkları yasaklayan, kötü devlet adamlarını yüksek makamlardan temizleyip dürüst devlet adamlarına öncelik veren, cesur ve cömertliğiyle meşhur biri olarak nitelendirilir:

Vezîr-i a'zam-ı 'Ankâ-şiyem **Hasan Paşa**

Ki itdi lutf ile dünyâyı kendüne teshîr (K. 11/19)

Sâbit, Sadrazam Hasan Paşa'yı övdüğü birinci medhiye kısmının ardından “Şu parlaklık ve gösteriş, hep zamanın ermişlerinin sabah akşam tekrar ettiği duaların eseridir.” ve “Şu şan ve şeref, o dileğin eserleridir ki devrin kutbu, en usta şairi olan Bosnalı Sâbit daima tekrar eder.” manalarına gelen şu dua/dilek beytini söyler:

Şu ferr ü kevkebe heb ol **du'â eserleridür**

Ki subh u şâmda kutb-ı zamân ider tekrîr (K. 11/54)

Kasidenin 55. ve 71. beyitleri arasında ikinci medhiye kısmı yer alıp Paşmakçı-zâde Seyyid Ali Efendi, meşhur bir âlim, hükmü sağlam, fetvaları yerinde bir şeyhülislam olduğu konusunda methedilir:

Şerîf-kevkebe **Seyyid 'Alî Efendi** ki dehr

İder devâtına altun oluk kadar tevkîr (K. 11/57)

Kasidenin 72. ve 82. beyitleri arası, fahriye bölümünü kapsamaktadır. Sâbit bir zaman geçip sonra tekrar nüks eden dizanteri hastalığından, bitmek bilmeyen maddi sıkıntılardan yakını ve sadrazam ile şeyhülislamın imdadına yetişen kişiler olduğunu söyler. Bu vesileyle, onların bu makamlara gelmesini sağlayan Allah'a ve her şeyden haberdar olan hayır sahibi bir padişah -Allah'ın yeryüzündeki gölgesi- olarak Sultan III. Ahmed (1703-1730)'e şükreder:

Helâk idük hele derd-i zahîr-i kâzibden

Hakîm-i dâfi'a sürmekle eyledi tebhîr

İşitdi nâle-i şeb-gîr-i derd-mendânı

'İbâda merhameten **İzid-i semî' ü basîr**

Getürdi **sadr-ı mu'azzamla şeyhü'l-islâmı**

Umûr-ı 'âmmede itdi müsteşâr ü müşîr (K. 11/72-74)

Sâbit, memduhları için “Birisi, birisi”, “anun, bunun”, “ikisinün de” gibi sözcükler kullanarak bir önceki beyitte “sadr-ı mu'azzamla şeyhü'l-islâm”a ait sıfatların sıralanacağına işaret etmiş, belagatteki “birden fazla unsuru zikrettikten sonra bunlara ait özellikleri, her birinin kime ait olduğunu belirterek söylemek” (Saraç 2015: 177) anlamına gelen taksîm sanatına başvurmuştur. Aşağıda ilk beytin birinci mısramda geçen “birisi”, şeyhülislam; ikinci mısradaki yer alan “birisi” sadrazamdır. “Anun” sözcüğüyle, şeyhülislama; “bunun” kelimesiyle sadrazama işaret edilmiştir. Şeyhülislam, verdiği hükümler yani fetvalarla (*lûle-i hâme*); sadrazam ise, savaşıma gücüyle (*cârûb-ı tîğ*) ülkede nizamı sağlamıştır. Şeyhülislamın fetvası (*diyânet*), halkı ıslah etmiş; sadrazamın heybeti ise, devletin düşmanlarını yenilgiye uğratmıştır:

Birisi lûle-i hâmeyle su sepüp mülke

Birisi itmede cârûb-ı tîğ ile tathîr

Anuñ diyâneti dünyâyı eyledi ıslâh

Bunuñ mehâbeti bed-hâh-ı devleti tedmîr (K. 11/75-76)

İki devlet adamı, bulunduğu makamlardaki güçleri itibariyle halka pek çok faydası olan ve birçok kişiye yardım eden kişilerdir. Sâbit, onların bu yüceliğine dikkat çekip her “ikisinin de” sadık kulu olduğunu, eğer devletin zekatını verecek yani himaye yahut yardım edecek birini ararlarsa hasta, fakir bir hâlde olan kendisinin bulunduğunu dile getirir, hatta bunun için yalvarır. “Yalvarırım, yardım etsinler. Yoksa hilekâr, kötü talih ve düşmanca tavır sergileyen insanlar bana (*fakire*) hile, oyun yapıp beni daha kötü duruma düşürecek.” diyerek mevcut durumunun ne derece güç olduğunu izah eder:

Kemend-i mihr ü mahabbetle **ittifâk üzre**
Şu halkı **eylediler** lutf ü iltifâta esîr

Biri benüm ki yine rıkkı ihtiyâr iderüm
Zamâne eylese emr-i i'tâkda tahyîr

Kalem gibi **ikisinin de** ‘abd-i muhlisiyüm
Ne ârzû-yı kitâbet ne rağbet-i tahrîr

Zekât-ı devlete bir müstahikk **ararlar** ise
Şu tâb-hâne-i renc ü ‘anâda işte fakîr

Niyâzlar iderüz lutf idüp **kayırsunlar**
Fakîre iş kayırur yohsa baht-ı pür-tezvîr (K. 11/77-81)

Fahriye kısmının son beytinde “Ey Sâbit! Geveze vaizin/zahidin azabını hatırlatıp sadrazamın huzurunda ozanlık etme, sözü uzatma.” diyerek devlet işlerinin görüşüldüğü divan toplantılarına padişahın vekili olarak başkanlık eden sadrazamın önemi ve makamının yüceliğini vurgular. Dolayısıyla veziriazamın protokoldeki konumu gibi şiirdeki yeri de şeyhülislamdan üstündür:

Ozanlık eyleme Sâbit huzûr-ı Âsafda
‘Azâb-ı vâ’iz-i miksârı eyleyüp tezkîr (K. 11/82)

Sâbit, fahriye bölümünün ardından kasidenin 83. beytinde duaya başlar ve her iki devlet adamına mevkilerinin sürekli olması ve düşmanlarının kötü duruma düşmesi hususunda ortak dua eder. Ayrıca devlet adamlarından ilgi ve yardım talebini geri çevirmemelerini arzular. İki kişiye edildiği için dua kısmında da çoğul ifadeler (gül-i vücûdların, gubâr-ı süddelerin, ‘atiyye-hâhları, hasûd-ı câhları) kullanılmıştır:

Du’â zamânı da oldı sımâhuma geliyor
Saf-ı melâ’ikeden sît ü sayha-i tekbîr (K. 11/83)

Sonuç

Bu çalışmanın konusu olan Bosnalı Sâbit’in iki devlet adamına takdim ettiğini düşündüğümüz kasidesi, Türk edebiyatında başka bir örneğine rastlanmayan ve bölüm tasnifi dolayısıyla da farklılık gösteren bir şiirdir. Kasidenin bizzat şair tarafından verilen başlığı, “*Der-Sitâyîş-i Vezîr-i A’zam Hasan Paşa Maa Şeyhül-İslâm Es-Seyyid Alî Efendi*”dir. Sadrazam Hasan Paşa ile birlikte Şeyhülislam Paşmakçı-zâde Seyyid Alî Efendi’nin övgüsü hakkında yazılan bir şiirdir. Sadrazamın makamca üstünlüğü ve padişaha

ulaşmada en etkili kişi olması nedeniyle şiirde Hasan Paşa ön plandadır. Ardından Şeyhülislam Paşmakçı-zâde Alî Efendi gelir. Esasında şairin gayesi, asıl hami olan sultana sesini duyurmak olduğundan devletin en üst kademelerinde bulunan iki önemli kişi özellikle seçilmiştir. Sadece başlığın baktığımızda kaside, birçok divan şairinin eserlerinde de rastladığımız tek bir hami birden fazla memduh çerçevesinde bir şiir izlenimi verebilir. Ancak Sâbit, kasidesinde bir hamiyi methedip bir vesileyle ona yakın ya da onunla ilgili olan başka birini daha övme amacı gütmeyip iki hamisini birlikte överek ikisine de sunabileceği ve buna uygun şekilde bölümlendirdiği bir kaside tertip etmiştir. Dolayısıyla tek bir kaside, iki hami, iki takdim ve iki takdir beklentisi söz konusudur.

Kasidenin bahar izleği çerçevesinde sunulan nesîb kısmı, Sâbit’in şiirinin çok katmanlı olduğunu aksettirip bulunduğu zor durumu yansıtmak ve yardımlarını umduğu hamilerini layıkıyla övdüğü bir şiir meydana getirdiğini göstermek için tertip ettiği giriştir. Bu bölüm, devrin söz konusu devlet adamlarının buldukları makamlara tayin edilmeden önceki ve sonraki durumu, memduhların vasıfları, Sâbit’in şairlik tabiatı ve gücü, onun hayat koşulları ve beklentilerini içermesi açısından ön medhiye ve fahriye gibidir. Girizgâh beytinden sonra yer alan medhiye kısımlarında, sadrazamın yücelik, cesurluk, âdillik, hayırseverlik, cömertlik; şeyhülislamın ise ilmî, yerinde hüküm verme, cömertlik yönü öne çıkarılmış ve müşterek dua bölümüyle kaside sonlandırılmıştır.

Şiirde sadrazamın konumu, protokolde olduğu gibi şeyhülislamdan üstündür. Fakat sıkıntıları yüzünden yalvarma eşliğine gelmiş olan Sâbit’in ilgi ve yardım beklediği kişiler olmaları açısından farksızdırlar. Kasidedeki çoklu bölümler, onun hem maksadını daha detaylı ifade etmesini sağlamış hem de maksadına ulaşma ihtimalini güçlendirmiştir. Sâbit’in bu tarzda bir manzume meydana getirmesinde, hami arayışı nedeniyle kasidenin sunumunda da değişikliğe gitmesi dikkat çeker. Bir kasidede, iki devlet adamına dair övgüler bulunduğu ve bunun iki kişiye de sunulduğunu dikkate alırsak, söz konusu devlet adamlarının da ilişkilerinin iyi olması icap eder. Dolayısıyla kaside, devlet büyüklerinin yakınlığından istifade eden Sâbit’in maddi açıdan zor durumda olması, iki memduhtan en azından birinin yardım edebileceğini ya da buna aracı olabileceğini düşünerek yazılmış bir şiir özelliği gösterir. Bu vesileyle de kendi deyimiyle, “eski köye yeni âdet getirmiş”tir.

Kasidenin törensel işlevi gereği Sâbit, mitik uyumun, çok katmanlı ve örtük ifadelerin yaygın olduğu şiirini poetik mesajıyla harmanlayarak hamilerine sunmuş, onlardan beklentilerine karşılık vermelerini dilemiştir. Ancak onun asıl katkı ve kazanımı, klasik Türk edebiyatındaki kasidenin karakteristik yapısına farklı bir boyut kazandırması, bu vesileyle memduhlarını ve kendini ebedî kılması olmuştur.

Kaynakça

- Abdülaziz Bey (1995). *Osmanlı Âdet, Merasim ve Tabirleri*. C. I, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Akkaya, Hüseyin (1994). *Nevres-i Kadîm ve Türkçe Divânı* [Doktora Tezi]. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Aktepe, M. Münir (1997). “Hasan Paşa, Damad” *İslam Ansiklopedisi*. C. 16, İstanbul: TDV Yayınları. 336.
- Aydın, Gamze (2019). *Bosnalı Sâbit Divânı'nın Bağlımlı Dizini ve İşlevsel Sözlüğü*. [Doktora Tezi]. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Aynur, Hatice ve Havlioğlu, Didem (2013). “Medhiyenin Cinsiyeti: Kadınlara Yazılmış Kasideler (1566-1603)”. *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VIII Kasîdeye Medhiye: Biçime, İşleve ve Muhtevaya Dair Tespitler* (haz. Hatice Aynur, Müjgân Çakar, Hanife Koncu, Selim S. Kuru, Ali Emre Özyıldırım). İstanbul: Klasik Yayınları. 76-120.
- Bürgel, J. C. (2013). “Güç Söylemi Olarak Kaside ve İslamlaşması: Bazı Gözlemler” (çev. R. Ashhan Aksoy Sheridan). *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VIII Kasîdeye Medhiye: Biçime, İşleve ve Muhtevaya Dair Tespitler* (haz. Hatice Aynur, Müjgân Çakar, Hanife Koncu, Selim S. Kuru, Ali Emre Özyıldırım). İstanbul: Klasik Yayınları. 476-515.
- Çavuşoğlu, Mehmet (1986). “Kasîde”. *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı (Divan Şiiri)*. S: 415-416-417. Ankara: TTK Basımevi. 17-77.
- Çetin, Nihad M. (2011). *Eski Arap Şiiri*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Dadaş, Cevdet (2002). “Osmanlı Arşiv Belgelerinde Şairlere Verilen Câize ve İhsanlar”. *Türkler Ansiklopedisi*. C. 11,748-757.
- Dedes, Yorgo ve Sperl, Stefan (2013). “Her Varak Bir Nüktedür Gülşende: Üç Osmanlı Kasidesine Arap Qasidesi Açısından Bir Bakış” (çev. Didem Z. Havlioğlu). *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VIII Kasîdeye Medhiye: Biçime, İşleve ve Muhtevaya Dair Tespitler* (haz. Hatice Aynur, Müjgân Çakar, Hanife Koncu, Selim S. Kuru, Ali Emre Özyıldırım). İstanbul: Klasik Yayınları. 188-239.
- Demirayak, Kenan (2015). *Arap Edebiyatı Tarihi Osmanlı Dönemi (Mısır ve Bilâdu's-Şam Bölgesi 922-1217/1516-1802)*. Erzurum: Fenomen Yayıncılık.
- Demirayak, Kenan (2017). *Arap Edebiyatı Tarihi II Sadru'l-İslam Dönemi*. Erzurum: Fenomen Yayıncılık.
- Demirayak, Kenan (2019). *Arap Edebiyatı Tarihi I Cahiliye Dönemi*. Erzurum: Fenomen Yayıncılık.
- Demirayak, Kenan (2021). *Arap Edebiyatı Tarihi IV Abbasiler Dönemi*. Erzurum: Fenomen Yayıncılık.
- Durmuş, İsmail (2004) “Methiye”. *İslam Ansiklopedisi*, C. 29, Ankara: TDV Yayınları. 406-408.
- Durmuş, Tuba Işımsu (2021). *Şair ve Sultan Osmanlı'da Edebî Himaye*. İstanbul: Muhit Kitap.
- Elmalı, Hüseyin (2001). “Kaside”. *İslam Ansiklopedisi*. C. 24, İstanbul: TDV Yayınları. 562-564.
- Erkan, Mustafa (1995). “Ferahname”, *İslam Ansiklopedisi*, C. 12, İstanbul: TDV Yayınları. 359-360.
- Ersoy, Ersen ve Ay, Ümran (2015). “Hoca Dehhânî Hakkında Yeni Bilgiler”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. S: 15, 1-26.
- Gibb, H. A. Rosskeen (2017). *Arap Edebiyatı* (çev. Onur Özatağ). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Goldziher, Ignace (2016). *Klasik Arap Literatürü* (çev. Azmi Yüksel-Rahmi Er). İstanbul: Vadi Yayınları.
- İnalcık, Halil (2010). *Has-bağçede Ayş u Tarab Nedimler Şâirler Mutribler*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- İpekten, Haluk (2019). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- İpşirli, Mehmet (2007). “Paşmakçızâde Ali Efendi”. *İslam Ansiklopedisi*. C. 34, İstanbul: TDV Yayınları. 185-186.

- Karacan, Turgut (1990a). *Sabit – Dere-nâme ya da Hâce Fesâd ve Söz Ebesi*. Dilek Basımevi.
- Karacan, Turgut (1990b). *Sabit – Edhem ü Hümmâ*. Sivas: Dilek Basımevi.
- Karacan, Turgut (1990c). *Sabit - Amr ü Leys*. Sivas: Dilek Basımevi.
- Karacan, Turgut (1990d). "Bosnalı Sâbit'in Berbernâmesi". *Çevren Dergisi*. S: 76. 37-44.
- Karacan, Turgut (1991a). *Bosnalı Alaeddin Sabit Divan*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- Karacan, Turgut (1991b). *Sâbit -Zafernâme*. Sivas: Önder Matbaacılık.
- Kuru, Selim S. (2013). "Kasideden Kasıt Nedir?". *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VIII Kasîdeye Medhiye: Biçime, İşleve ve Muhtevaya Dair Tespitler* (haz. Hatice Aynur, Müjgân Çakır, Hanife Koncu, Selim S. Kuru, Ali Emre Özyıldırım). İstanbul: Klasik Yayınları. 16-29.
- Mengi, Mine (1957). *Nedim'in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik*. Ankara: TTK Basımevi.
- Mengi, Mine (2010). *Divan Şiiri Yazıları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Mengi, Mine (2013). "Kasîde Nesîpleri Üzerine Bir Değerlendirme". *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VIII Kasîdeye Medhiye: Biçime, İşleve ve Muhtevaya Dair Tespitler* (haz. Hatice Aynur, Müjgân Çakır, Hanife Koncu, Selim S. Kuru, Ali Emre Özyıldırım). İstanbul: Klasik Yayınları. 164-184.
- Özgül, M. Kayahan (2018). *Divan Yolu'ndan Pera'ya Selâmetle Modern Türk Şiirine Doğru*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Pala, İskender (2001). "Kaside - Türk Edebiyatı". *İslam Ansiklopedisi*. C. 24, İstanbul: TDV Yayınları. 564-566.
- Sâbit Alî (1124). *Külliyât-ı Sâbit*. Azerbaycan Milli İlimler Akademisi. No: M-25. Bakü.
- Saraç, M. A. Yekta (2015). *Klâsik Edebiyat Bilgisi Belâgat*. İstanbul: Gökkuşbu Yayınları.
- Sharlet, Jocelyn (2013). "Hâmîler ve Başka Bağlılıklar: El-Sanevberî, Küşâcim ve Ehl-i Beyt için Yazdıkları Kasîdeler" (çev. Michael Douglas Sheridan). *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VIII Kasîdeye Medhiye: Biçime, İşleve ve Muhtevaya Dair Tespitler* (haz. Hatice Aynur, Müjgân Çakır, Hanife Koncu, Selim S. Kuru, Ali Emre Özyıldırım). İstanbul: Klasik Yayınları. 44-75.
- Stetkevych, Suzanne Pinckney (2013). "Geçiş ve İtaat: Peygambere övgü (na't) Ka'b bin Zühre ve İslâmî Kasîde". (çev. Vildan Serdaroğlu Coşkun). *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VIII Kasîdeye Medhiye: Biçime, İşleve ve Muhtevaya Dair Tespitler* (haz. Hatice Aynur, Müjgân Çakır, Hanife Koncu, Selim S. Kuru, Ali Emre Özyıldırım). İstanbul: Klasik Yayınları. 516-563.
- Tâhirü'l-Mevlevî (2015). *Tedrîsât-ı Edebiyyeden Nazm ve Eşkâl-i Nazm* (haz. Muhittin Turan). İstanbul: Kesit Yayınları.
- Tâhirü'l-Mevlevî (2019). *Edebiyat Lügati* (haz. Mustafa Kirenci). İstanbul: Büyüyenay Yayınları.
- Uçman, Abdullah (2013). "Kasîdenin 19. Yüzyıldaki Serüveni". *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VIII Kasîdeye Medhiye: Biçime, İşleve ve Muhtevaya Dair Tespitler* (haz. Hatice Aynur, Müjgân Çakır, Hanife Koncu, Selim S. Kuru, Ali Emre Özyıldırım). İstanbul: Klasik Yayınları. 457-473.
- Vanhoğlu, Mehmet (2001). "Kaside - Fars Edebiyatı". *İslam Ansiklopedisi*. C. 24, İstanbul: TDV Yayınları. 564.
- Yaltkaya, Şerafettin (2018). *Yedi Askı Mu'allakât-ı Seb'a*. İstanbul: Büyüyen Ay Yayınları.
- Zebihullâh-i Safâ (2002). *İran Edebiyatı Tarihi* (çev. Hasan Almaz). C. I, Ankara: Nûsha Yayınları.

Tablo-1

Beyit		Dil İçi Çeviri / İzah	
1	Yine kitâbe-i bâb-ı bahâra kilk-i Kadîr Çemende âyet-i Allah nûr ider tahrîr	Her şeye gücü yeten, kuvvet ve kudretine hiçbir sınır olmayan Allah'ın kalemi, yine bahar kapısının kitabesine çimenlikte nur âyetini yazar.	(Sâbit), Allah vergisi yeteneği sayesinde nesib bölümü bahariye olan parlak, güzel bir şiir kaleme alır.
2	Yine musavvere-i feyz-i batn-ı gabrâda Cenin-i goncayı gül gibi eyledi tasvir	Yeryüzünün karnının bolluğunun tasvir edildiği şey olan muhtelif bitkilerin bulunduğu bahçede, goncanın karnındaki çocuğu yine gül gibi tasvir etti, gül bahçesindeki goncalar yine açıldı.	Verimli karnın, zihnin (mana şairin karnındadır) tasarladığı şey olan şiirde, yaratılan orijinal fikri, hayali veya manayı yine gül gibi güzel bir şekilde ifade etti.
3	Bitürdi nâmiye gülşende bir nebât-ı hasen Ki itdi nefhası ceyb-i zamâneyi ta'tîr	Gül bahçesinde güzel bir bitki/gül fidanı büyüttü ki kokusu, esintisi devrin cebine/yakasına güzel koku yaydı (Yakaya gül takma âdetine işaret edilir).	Dünyada gül fidanı gibi sevilen, değer verilen bir kimseye hayat verdi ki onun etkisi insanların gönlünü güzelleştirdi, onlara huzur verdi.
4	Akıtdı künglerinden 'urûk-i eşcârûn İdüp su yolların üstâd-ı lem-yezel ta'mîr	Ebedi üstat, su yollarını tamir edip ağaç köklerinin oluklarından -sular- akıttı.	Hasan Paşa kaynağını güçlendirip soy ağacının, belli bir soydan gelmiş kimselerin yardımlarından bol bol verdi (İstanbul'un Üsküdar semtinde bulunan Nasuhi Tekkesi ve tekke dışında yapılan çeşmeyi Sadrazam Damat Hasan Paşa yaptırmıştır. Beyitte, onun bu çeşmeyi yaptırmaya işaret edilir ve belli bir soydan gelen kişilerle Halveti-Şabanî tarikatının Nasuhiyye koluna bağlı olan dervişler kastedilir).
5	Der-i bahârda gül-mîh-i zîb olan gül-i ter Şitâ kapusına mîh oldı eyledi tesmîr	Baharın kapısında süslü, büyük başlı çivi -gibi- olan taze gül, kış kapısına mîhlendi.	Kış sona erip ilkbahar mevsimi geldi.
6	Şu feyzi gördi ekâlîm-i seb'a-i 'âlem Olur letâfet ile heşt-bâğ-ı hulde nazîr	Dünyanın yedi diyarı, şu bereketi güzellik açısından cennetin sekiz bahçesine benzer, denk görür.	Tüm âlem şu refahı güzellik açısından sekiz cennete benzer, denk görür (Beyitte, Hasan Paşa'nın 8 Recep 1115/17 Kasım 1703'te sadrazam oluşuna atıfta bulunulmuş olabilir).
7	Saçup su yerine harcandı sîm-i müdharîn Yetişdürince bir iki şükûfe ebr-i matîr	Yağmur bulutu, bir iki çiçek yetiştirince hor görülenlerin gümüş parası saçılıp su yerine harcandı.	Çok cömert kimse, birkaç kez ya da biraz yardım ulaştırınca küçümşenen kimselerin gümüş parası dağıtılıp su gibi harcandı, gözyaşları su gibi aktı.
8	Misâl-i jâle döküp hâke nûr-ı bâsrasın Fîrâki itmiş iken bir eli 'asâli darîr	Çiy gibi göz nurunu toprağa döküp -onun- ayrılığı, hüznü bir eli asâli kör etmişken gül Yûsufu'nun gömleğini sürünce nergis Yakûbu'nun gözü açıldı.	Çokça ter döküp, emek verip -onun- ayrılığı eli kalem tutan donuk, dalgın kimse etmişken sevilen kimsenin ilgisini, yardımını görünce beklenti içerisinde olan kişi kendine geldi, sevindi.
9	Sürünce pîrehen-i Yûsuf-ı güli yüzine Açıldı dîde-i Ya'kûb-ı nergis oldı karîr		
10	'Affe-i çemene seng-i kazf atup şebnem İdince çeşme-i şâd-âb-ı hâtırın tekdîr	Çiy, çimenliğin namuslu kadınına/gonca güle zinayla suçlama taşı atıp onun içinin suya kanmış çeşmesini bulandırınca, bahçede eteğinin temizliğine tanıklık için nağme söyleyen, şakıyan kuşlardan çok kalabalık bir topluluk getirdi (Çiy damlası taş olarak düşünülür).	Siyah mürekkep/kötü yazı, eleştiri şairlerin dürüst kişisine/Sâbit'e başka şairlerin şiirlerindeki hayal, mazmun vb. unsurları kendininmiş gibi kullanmakla suçlayıp zihninin taze, orijinal düşünce kaynağını karıştırınca, onu kederlendirince, şiir yazmada namuslu, dürüst olduğuna şahit olarak pek çok şairi gösterdi (Şiirin yazıldığı sayfa çimenlik, şairler de bülbül olarak düşünülür ve Sâbit'in takipçileri onun orijinal bir şair olduğunu ifade eden şahitleridir).
11	Çemende pâki-i dâmânına şehâdet için Tuyûr-ı nağme-serâdan getürdi cem'-i kesîr		
12	Harîm-i gülşenün iç mehteri nesim-i seher Döşetdi soffaya bir ferş-i sebze-reng harîr	Gül bahçesinin haremının özel hizmetçisi olan seher yeli, sofaya yeşil renkli ipek bir kilim döşetti.	Bahar rüzgarı, bahçedeki bitkilerin yeşerip büyümesini sağladı. Mutlu gönlün müjdecisi/onu sevindirecek kimse, gönle çokça canlılık, huzur verdi (Harîr sözcüğü,

			hem ipek hem de hararetili, aşırı manasında kullanılmıştır).
13	Buhûr-ı Meryemi de lâle micmerinde yakup Bütün nişimen-i güzlârı eyledi tebhîr	Buhurumeryem bitkisini de lale buhurdanında yakup bütün gül bahçesi sakinlerini tütüledi, gül bahçesine güzel kokular yayılmasına neden oldu.	Yaralı, kederli gönülde buhurumeryemin kokusu gibi güzel olan kokuyu, sevindirici şeyin etkisini ortaya çıkarıp büyük bir kimsenin meclisindeki kişileri ortadan kaldırdı (Beyitte Hasan Paşa'nın sadrazam olmasıyla diğer devlet adamlarının geri planda kaldığına işaret edilmektedir).
14	Selâma turdı hiyâbânun iki cânibine Misâl-i şâtr idüp serv dâmenin teşmîr	Selvi ağacı, eteğini sıvayıp iki tarafı ağaçlı yolun iki tarafına zaptiye gibi selama durdu, dikildi.	Bir kimsenin hizmetinde bulunan kişi veya kişiler, işini yapmak için hazırlanıp zaptiye gibi sıralandı.
15	Nedür bu zînete bâ'is meğr ki binse gerek Bahâr seyrine sâhib-kırân-ı 'âlem-gîr	Âlemi zapt eden, kutlu zamanda doğmuş olan -gülün- bahar seyrine çıkacak olması bu süse sebeptir.	Sadrazam Hasan Paşa'nın, bahriye türündeki kasidede övülecek olması bu şiirin güzelliğine sebeptir.
16	'Îmâd-ı kubbe-i dîvân-hâne-i devlet Sütûn-ı kasr-ı 'adâlet vezîr-i mihr-zamîr	Ey devletin divanının kubbesinin direği! Ey adalet köşkünün sütunu! Ey güneş gönüllü vezir!	Ey divan meclisinin baş kişisi, sadrazam! Ey çok adaletli kimse! Ey merhametli, ilgili vezir!
17	Medâr-ı kutb-ı vezâret bahâr-ı emniyyet Emîn-i mihr-i sadâret cihân-güşâ-yı dilîr	Ey en üstün vezirlik rütbesine sahip kişi, veziriazam. Ey güvenin, huzurun baharı! Ey sadrazamlık mührünün sahibi! Ey dünyayı fetheden cesur, yiğit kişi!	
18	Temîme-i 'adud-i şân ü hilye-i 'unvân Cemâl-i kürsî-i dîvân ü zîb-i sadr-ı serîr	Ey şöret pazısının nazar boncuğu ve şan, şöret süsü! Ey divan kürsüsünün güzelliği ve sadrazamlık tahtının süsü!	
19	Vezîr-i a'zam-ı 'Ankâ-şiyem Hasan Paşa Kî itdi lutf ile dünyâyı kendüne teshîr	Anka huylu, şerefli sadrazam Hasan Paşa ki lütfuyla dünyayı büyüledi, kendine bağladı.	
20	Müzevheb olsa şu taşt-i mükevkeb-i gerdûn Olurdu matbah-ı câh ü celâline kef-gîr	Şu feleğin yıldızlı leğeni/gökyüzü yaldızlansa, -onun- yüksek mevki ve yüceliğinin mutfağına süzgeç olurdu.	
21	Mücevher olsa hilâl-i sipîhr-i âyîne-gûn Silâhdârına eylerdi kabza-i şemşîr	Ayna renkli, parlak gökyüzünün hilali mücevher olsa, -onun- silahtarına kılıcının kabzası olurdu.	
22	Hubûb-ı encüm ile çarh mâlikânesidür Kî bahtı keyl-i meh-i bedr ile ider ta'şîr	Yıldızların tahl taneleri ile felek/değirmen -onun- malikanesidir ki talihi, dolunayın hububat ölçüsü/halkası ile ürünün onda birini ahr.	
23	Kabâ imiş diyü giymezdî bir perestân Dokutsa sırma telin âfitâb itse harîr	Güneş, sırma telini/güneş ışığını dokutup ipek kumaş etse bir hizmetçisi çüppe olarak giymezdî.	Yüce, şerefli kişi olan Hasan Paşa, ilgi gösterip yardımını artırsa ondan yardım bekleyen kimse bayağıymış diye memnun olmazdı (Hasan Paşa'nın cömertliğine dikkat çekilir).
24	Gül-i menâkıbım bulsa ber-güzâr ider Hazînedâr-ı bihişte sabâ bilâ-te 'hîr	Sabah rüzgarı, -onun- menâkıbının gülünü bulsa hemen cennetin hazinedarı olan Rıdvan'a hediye eder.	Haberci, çok önemli bir haber olsa hemen -onun- huzurundaki kimseye ulaştırır, söyler.
25	Kemân-keş-i kader-endâz-ı bahtı itdi yine Kemân-ı Rüstemi kavş ü şihâb-ı sâkıbı tîr	-Onun- talihinin kader atan okçusu, yine Rüstem'in yayını, Yay burcu; kayan yıldız, ok etti.	
26	Degül hilâl-i felek şastı pekçe çekmek ile Kırıldı fırladı gerdûna nime-i zih-gîr	-Gökyüzündeki-, feleğin hilali değil, yayı sertçe çektiği için sağ elin başparmağına takılı olan atış yüzüğünün yarısı kırılıp fırladı.	
27	Fatîr-i tynetini lutf-ı mebd'e-i feyyâz Hamîre-i gül-i cennetle eylemiş tahmîr	Gerçek feyzi bahşeden Allah'ın lütfu, -onun- yaradılışının bazlamasını cennet gülünün hamuruyla yoğurmuş.	

28	'Arah-feşân olıcak o letâfeti göremez Bihiştün itser incu şüküfesin taktır	Cennetin inci çiçeğini damıtsalar ter saçınca o güzelliği elde edemez.	Cennetin sedefini tane tane ayırsalar inci saçınca o güzelliği elde edemez (Sedef, ağız; inci, diş olarak düşünülüp sadrızamın konuşması, güzel sözler söylemesi betimlenir).
29	Hevâ-yı şemme-i hulki tokunsa bir kerre Döner şemâme-i sârâya kende-hâk-i gadîr	-Onun- tabiatının kokusunun havası bir kere dokunsa, su çukuru sarayın kavuna benzeyen meyvesine döner.	-Onun- güzel huyunun belirtisi bir kere etki etse kederli gönül mutlu olur (Paşa'nın güzel huyundan kasıt, cömertliğidir).
30	Olurdu sünbül-i cennet piyâzına hem-ser Dikilse bağçe-i lutfına piyâz ile sır	-Onun- lütf bahçesine soğan ile sarımsak dikilse, cennet sünbülünün soğanına denk olurdu.	Bir kimseyi çıkarı için öven kimse ile buna gerek duymayan kişi -onun- huzurunda bulunsa himaye ettiği kişiler arasına katılırdı, onlara arkadaş olurdu.
31	Halâvet-i süheni zikr olunsa bâdiyede Olur 'usâre-i hanzal şeker konulmuş şîr	-Onun- sözünün tatlılığı, hoşluğu çölde anılsa -acı olan- Ebu Cehil karpuzunun suyu şekerli süt -gibi- olur.	-Onun- güzel sözü keder veren dünyada anılsa, o güzel bir söz söylese kişilerin söylediği kötü söz tatlı, hoş gelir (Paşa'nın güzel sözü ilgi göstermesi, himayede bulunmasıdır).
32	Gelince hâtra tiryâk-ı lutf ü merhameti Ledîğ-i mâr-ı gama zehr eylemez te 'sîr	-Onun- lütf ve merhamet panzehiri hatıra gelince gam yılanı tarafından sokulmuş kimseye zehir tesir etmez.	-Onun- üzüntüyü giderecek olan yardımına erişince kederli kişiye başkalarının kötü sözü veya verdiği acı etki etmez.
33	O gün ki mühri alup geçdi sadr-ı a'lâya Melâ'ik eyledi rûh-ı peyemberi tebşîr	O gün ki mührü alıp sadrazamlık makamına geçtiğinde melekler peygamberin ruhunu müjdeledi (Hz. Muhammed'in torunu Hz. Hasan ile Hasan Paşa'nın aynı ismi taşımasına atıfta bulunulur).	
34	Zamân-ı ma'deletinde civâr-ı hıfza alup Gazâl-i mâdeyi hemşîre itdi nerre-i şîr	Erkek aslan, adalet devrinde dişi ceylanı güvenli yere alıp kız kardeş etti.	Cesur olan Hasan Paşa, adalet devrinde savunmasız kimseyi himaye edip anlaştı, uzlaştı.
35	Geleydi 'asrına Kısra devât-ı ma'deleti Takardı töhmet-i zulm ile boynına zencîr	İran hükümdarı Kısra eğer onun devrine ulaşsaydı adalet divitini zulüm suçu yüzünden boynuna zincir takardı (O dönemde divitin ip veya zincirle boyna takılması âdetine işaret edilir).	İran hükümdarı Kısra eğer onun zamanında yaşasaydı zulüm suçu yüzünden -Hasan Paşa'nın- âdil hükmü onu buyruk altına ahırdı.
36	Ya zabt ü rabt-ı eşîrrâdaki takayyüdden O denlî oldı sadâ-yı mehîbi 'âlem-gîr	Özellikle kötü kimselerin düzeninde gösterdiği özenden dolayı heybetli sesi, hiddeti o derece dünyayı kapladı.	Özellikle kötü devlet adamlarının idaresinin denetlenmesinde gösterdiği özenden dolayı hiddeti o derece dünyayı kapladı.
37	Ki gelse sem'ine mestâne nağmesi eyler Çemende çüpek-i gülbünle bülbülü ta'zîr	Ki bülbülün kendinden geçmiş sesi kulağına gelse bahçede gül fidanının çubuğuyla onu azarlar.	Ki kötü devlet adamının uygunsuz sözünü, buyruğunu duysa onu görevinden alarak cezalandırır (Gül fidanının çubuğuyla devlet adamının tavin hükmünün yazıldığı kâmiş kalem arasında ilgi kurulur).
38	Leb-i muhaddere-i gülde balsa büy-ı şarâb İderdi merkeb-i bâd-ı nesim ile teşhîr	Gülün kapalı, namuslu kadınının dudağında şarap kokusu fark etse, rüzgarın ah çeken bineğiyle/bülbülle -onu- teşhîr ederdi.	Müslümanların ağzından şarap kokuğunu, onlarda şarap içtiklerini gösterecek bir belirti fark etse -şarap içen veya içenleri- eşek üzerinde, devrin inleyen ahmak kişisi olarak teşhîr ederdi.
39	Koyup senâ'atı mey-h'âre oldı ahyâre Mîsâl-i kıssa-i Ashâb-ı Kefh ile Kitmîr	Şarap içen kişi, kötülüğü/şarap içme alışkanlığını bırakıp Ashâb-ı Kefh ile Kitmîr kıssasındaki gibi iyi kimselerden oldu (Yedi uyurlar olarak da bilinen Ashâb- ı Kefh, Allah'a samimi imanın ve yeniden doğuşun simgesi; Kitmîr ise, onlara katılarak cennete girecek hayvanlardandır).	

40	Çıkardı dâ'îye-i fıskı rind kalbinden İdüp o kapuyı mismâr-ı dâğ ile tesmîr	Rint, o kapıyı (meyhaneyi) dağ çivisiyle, büyük çiviyi çivileyip günah işleme arzusunu kalbinden çıkardı.	Rint, o gönlünü damga vurulan kızgın demirle dağlayıp günah işleme arzusunu kalbinden çıkardı.
41	Elinde hâmesi bir şem'a-i buhûra döner Eger şemîm-i devâtın sitâyiş itse dilîr	Eğer cesur kimse -onun- divitinin güzel kokusunu övse elindeki kalemi tütsünün fitiline, yakılan ucuna döner.	Eğer cesur kimse -onun- verdiği hüküm güzelliğini övse sahip olduğu hüküm verme yetkisi tütsünün fitiline, yakılan ucuna döner (Tütsünün güzel koku yayması gibi Paşa'nın verdiği hüküm de insanları hoş, memnun eder).
42	Bedîd olunca semenzâr-ı kâğıd üstünde Virür benefşe-i sahhî dimâğa bûy-ı 'abîr	Kağıdın yasemin bahçesinin üstünde sahh kelimesinin menekşesi ortaya çıkınca burna güzel koku verir (Mürekkebin siyahlığı ile menekşe arasında ilgi kurulum ve sad harfinin halkası menekşe olarak düşünülür).	Kağıda -onun- doğru hükmü yazılınca zihne hoş etki eder.
43	Furûğ-ı re'yini iş'âl idüp zamîrinde Giceyle eylese a'mâl-i fikret ü tedbîr	Fikir ışığını kendinde tutuşturup gece olunca düşünse ve önlem alsın, parlak güneş, sabahın çarşafının beyazını -onun- akıl nurunun utancından araya perde eder.	Yol gösterici, yararlı düşüncesini gönlünde artırıp kötü durumla karşılaşınca düşünse ve önlem alsın, parlak güneş, sabah aydınlığını -onun- akıl nurunun utancından araya perde eder.
44	Miyâna perde ider şerm-i nûr-ı aklından Beyâz-ı çâr-şeb-i subhî âftâb-ı münîr		
45	Nesîm-menkabe destûr-ı âzer-âsârâ Eyâ şükûfte-bahâr-ı hadîka-i takdîr	Hoş rûzgar menkabeli kimse! Ey ateş eserli sadrazam! Ey takdir bahçesinin açılmış ilkbahar çiçeği!	Ey huzur, mutluluk vericiliğiyle anılan kimse! Ey gayretli sadrazam! Ey bir kimsenin değerini anlayan anlayışlı kimse!
46	İdelden âb-ı hulûs üzre gerdişe âgâz Bu vâj-günece dolâb-ı âsûmân-ı esîr	Bu dünyaya çok fazla başkan ve vezir gelip gitti -ama- bu ters dönmüş şekilde esir gökyüzünün dolabı, saf suyla dönmeye başladığından beri saltanat bahçen şu şekilde gelmedi, böyle duruma erişmedi.	Bu dünyaya çok fazla başkan ve vezir gelip gitti -ama- bu kötü talih, doğrulukla dönmeye başladığından beri yönettiğin memleketin şu şekilde gelmedi, böyle duruma erişmedi.
47	Şu sûrete komadı gülistân-ı saltanatın Bu rûzgâra gelüp gitdi bunca mîr ü vezîr		
48	Güzel ayırtladuñ hâr-zâr-ı âzârı İdüp hadîka-i nâmûs-ı devleti tathîr	Devletin namus bahçesini temizleyip inciten dikenliği iyi bir şekilde ayırtladın.	Yüksek mevki ve memuriyetleri iyileştirip bu makamlarda bulunan kötü devlet adamlarını güzel bir şekilde ayırtladın, görevden aldın.
49	Bırakdı dâmen-i ashâb-ı 'ırzı destinden Edeble kuyruğım kısdı her seg-i şîrîr	Tüm kötü, zararlı köpekler namuslu kişilerin eteğini elinden bıraktı, edepli şekilde kuyruğunu kıstı.	Kötü, aşağılık kimseler (kötü devlet adamları), namuslu kişileri rahat bıraktı, usul ve kurallara uyarak sesini çıkarmadan bir köşeye sindi.
50	Şu istikâmet ile toğrı söyle sultânım Ne veh ile idelüm saña Âsafı tanzîr	Ey sultanım, buyruğu geçen kişi! Şu dürüstlükle doğru söyle. Hz. Süleyman'ın veziri olan Âsaf'ı sana hangi yönüyle, nasıl benzetelim?	
51	O taht-gâh-ı Süleymân virdi bir dîveSen itdün Ehremenân-ı zamânevi tedmîr	O/Âsaf, Hz. Süleyman'ın tahtını bir deve verdi. Sen, devrin değerini yok ettin, onlara üstünlük sağladın.	O/Âsaf, Hz. Süleyman'ın tahtını bir deve verdi. Sen, devrin güçlü düşmanlarını yok ettin, onlara üstünlük sağladın.
52	Zihî seciyye ki bu çâr-bâğ-ı 'âlemde Şemîm-i hulkuña dil-dâdedür sagîr ü kebîr	Ne güzel huy ki bu âlemin dört bahçesinde küçük büyük herkes -senin- huyunun hoş kokusuna gönül vermiştir, onu arzular (Paşa'nın yardımseverliğine, cömertliğine dikkat çekilir)."	Ne güzel huy ki tüm dünyada küçük büyük herkes -senin- huyunun etkisine gönül vermiştir, onu arzular (Paşa'nın yardımseverliğine, cömertliğine dikkat çekilir).
53	Hoşâ 'atiyye ki efrâd-ı cins-i 'âdemde Nesîm-i lutfuña âmâdedür ganî vü fakîr	Ne hoş/ne kadar çok ihsan ki Hz. Âdem cinsinin fertlerinde zengin fakir herkes -senin- lütfü rûzgarına hazırdır, onu arzular.	Ne kadar çok ihsan ki zengin fakir herkes -senin- yardımının güçlü etkisine hazırdır, onu arzular.
54	Şu ferr ü keykebe heb ol du'â eserleridür Ki subh u şâmde kutb-ı zamân ider tekrîr	Şu parlaklık ve gösteriş, hep zamanın ermişlerinin sabah akşam tekrar ettiği duaların eseridir.	Şu şan ve şeref, o dileğin eserleridir ki devrin en usta şairi olan Bosnalı Sâbit daima tekrar eder.

55	Sahâbe-menkabe fetvâ-penâh-ı âlem-gîr Nigâh-ı himmetinün güşesindeür iksîr	Ey sahabe menkıbeli, âlemi zapt eden fetvanın koruyucusu, şeyhülislam! İksîr/çare, senin gayret bakışının köşesindeür; senin verdiğin hükümde, bu hükümün yazıldığı kalemin ucundadır.	Ey sahabe menkıbeli, meşhur şeyhülislam! Çare, senin verdiğin hükümde, bu hükümün yazıldığı kalemin ucundadır.
56	Katâde-mertebe 'allâme-i mu'azzam kim Yerâ'asile ider çarh-i fitneyi tahzîr	Katâde mertebeli, çok değerli bilgin kişi ki kamuş kalemiyle fitne talihini sakındırır (Ebû Katade, Hz. Muhammed'in süvarilerinden olup 170 kadar hadis rivayet ettiği bilinmektedir).	Çok değerli bilgin kişi ki verdiği dini bilgi ve hükümlerle düzensiz dünyayı, halkı sakındırır.
57	Şerîf-kevkebe Seyyid 'Ali Efendi ki dehr İder devâtına altın olukkadar tevkrîr	Çok şerefli olan Seyyid Ali Efendi ki dünya -onun- divitine altın oluk kadar değer verir.	Çok şerefli olan Seyyid Ali Efendi ki dünya -onun- hükümüne altın madeni kadar değer verir.
58	O rû-şinâs-ı mufahham ki mürşid-i ilhâm Senâsın itse bu elkâ ile ider ta'bîr	O yüce, tanınmış kimse ki ilham mürşidi (Sâbit) -onu- methetse bu vasıflarla nitelendirir, anlatır.	
59	İmâm-ı mâşîta-bend-i 'arâ'is-i te'vîl Hümâm-ı şâne-zen-i çin-i turre-i tefsîr	Ey Kur'an ve kutsal metinleri yorumlama gelineerinin süsleyici bağlayan imamı! Ey tefsir saçının büklümünü tarayan gayretli kişi!	Ey Kur'an ve kutsal metinleri yorumlamada üstün olan âlim! Âyet ve sûreleri açıklamada güçlüklere çözen gayretli kişi!
60	Saf-ı ni'âldeki bürîyâda idi yeri Geleydi meclis-i tefsîrine imâm-ı hasîr	Hasır imamı -senin- tefsir meclisine gelseydi -onun- yeri ayakkabılıktaki hasırdıydı.	Değersiz zâhit -senin- tefsir meclisine gelseydi -onun- kıymeti meclisin en aşağı yerindeki riya kokusundaydı.
61	Alurdu gönlünü dest-i firîb-i dilberden Vireydi 'âşîka fevtâ-yı da'vî-i tağrîr	Âşîğa müşteriyi aldatma üzerine fetva verseydi gönül alan, hilekâr sevgilinin hile elinden âşık gönlünü alırdı.	
62	İfâza-i berekâtı vuhûşa dek cârî Ki bir hamel-peçe-i mürde-mâder istese şîr	Annesi ölmüş bir yavru kuzu süt istese - onun- bereketlerinin taşıp yayılması vahşî hayvanlara kadar akar, uzanır.	Öksüz bir çocuk ilgi, yardım beklese - onun- çokça yardımı gaddar kimselere kadar ulaşır (Öksüz çocuk, acemi oğlanlar, yeniçerilerdir).
63	Leb-i hayâle alup mass idince pistânûn Gadır olur leben-i mâda âhû-yı tasvîr	Memesini hayal/küçük dudağına alıp emince betimlenen ceylan süt ırmağında göl olur, süt dolu memeden çokça beslenir; bahsedilen güzel -onun- yardımına ihtiyaç duyup -ona- erişince bağış bolluğundan fazlasıyla nasiplenir (Bahsedilen güzel, bir önceki beyitte geçen öksüz çocuk yani acemioglanlar, yeniçerilerdir).	Bahsedilen güzel -onun- yardımına ihtiyaç duyup -ona- erişince bağış bolluğundan fazlasıyla nasiplenir (Bahsedilen güzel, bir önceki beyitte geçen öksüz çocuk yani acemioglanlar, yeniçerilerdir).
64	Nevâ-yı bülbül-i kilki halâvetin vîremez Gıdâ-yı tâ'ir-i kuds olsa erzen-i encîr	Kutsal kuşun yemi, incir danısı, ballıdanı olsa bile -onun- kaleminin bülbülünün sesinin tadını veremez. Cebraîl'in haberi incirin içindeki küçük taneler gibi tatlı ve çok fazla olsa bile - onun- çok fazla yazan kaleminin sesinin zevkini veremez.	Müjdecinin getirdiği sevinçli haber, incirin içindeki küçük taneler gibi tatlı ve çok fazla olsa bile yazılı bir hüküm verilmesini dileyen kimsenin nasibinin neden olduğu mutluluğu veremez.
65	Bıraksa zerre-i hürşid-i re'yi bir pertev Dönerdi ma'den-i kâfûra kân-ı tîre-i kîr	Fikir güneşinin zerresi bir ışık bıraksa katramın bulanık, siyah madeni kafur madenine dönerdi (Kafur, beyaz ve güzel kokulu bir maddedir).	Aydınlatıcı en küçük düşüncesi yol gösterse karışık zihin bembeyaz olurdu, anlaşılması güç şeyler hakkında bilgi sahibi olurdu; kederli gönül huzur bulurdu.
66	Dürer disem o makâl-i ferâ'id-âsâra Bu müdde'âyı ider zav'-ı fikreti tenvîr	O çok değerli incilerin eserlerinin sözüne, birbirinden güzel eserlerin sözüne inci taneleri desem -onun- düşünce ışığı bu savunulan fikri, dava konusunu aydınlatır (Şeyhülislamın sözü, fetvalandır).	
67	'Aceb mi lezzet-i takrîrine doyum olmaz ise Derûn-ı teşneyi hiç kandurur mı tâze 'asîr	Onun- sağlamaştırdığı, iyice pişirdiği şeyin tadına doyum olmasa şaşılır mı? Susamış gönlü/istekli kimseyi şırası veya yağı almak için sıklmış taze şey hiç kandırır mı, aldatur mı? (Şırası veya yağı almak için sıklmış taze şey, taze şarap ve güzel	

		sözdür).	
68	Eger 'asâsını darb itse seng-i mahberine Kelim-i hâmesi âb-ı hayât ider tefcîr	Eğer mürekkep hokkasının taşına esasını vursa kalemin Musa'sı ölümsüzlük suyu akıtır.	Eğer mürekkep hokkasının kalemin batırıldığı kısmına kalemini batırsa, kalemin ucu/kalemle yazılan şey çokça mutluluk verir.
69	Makâmı zâtına zâtı makâm-ı 'ilme sezâ 'Ulüvvi şânına şâmı 'ulüvv-i fazla cedîr	Makâmı zatına, zâtı ilim makamına layıktır. Yüceliği şöhretine, şöhreti faziletinin yüceliğine yaraşır.	
70	Henüz lâynkına düşdi mesned-i fetvâ Henüz makâmını buldı ol makâm-ı hatîr	Fetva makamı henüz -ona- layık kimseye verildi. O yüce makam henüz yerini buldu, kendine yakışan durumu elde etti.	
71	Fürûğ-ı bî-meded-i fecr-i kâzib oldı nihân Belürdi sıdk u safâ-yı tulû'-ı subh âhîr	Yalancı fecrin faydasız ışığı görünmez oldu. Sabah vakti doğan berrak ve saf şey/güneş sonunda doğdu.	Yardımda bulunmayan kötü devlet adamları görevden alındı. Sonunda huzur ve mutluluk veren devlet adamları meydana çıktı (Huzur ve mutluluk veren devlet adamları, Sadrazam Hasan Paşa ve Şeyhülislam Paşmakçı-zâde Seyyid Ali Efendi'dir).
72	Helâk idük hele derd-i zahîr-i kâzibden Hakîm-i dâfî'a sürmekle eyledi tebhîr	Özellikle aldatıcı dizanteri derdinden mahvolmuştuk. Defeden, uzaklaştıran hekim -ilaç- sürerek buharlaştırdı, terletti. Özellikle bir zaman ortaya çıkıp daha sonra iyileşme belirtisi gösteren dizanteri hastalığından mahvolmuştuk. İyileştiren hekim ilaç sürerek terletti.	Özellikle samimi olmayan kişinin yardım (zahîr طاهر) vaadinin sıkıntısı yüzünden perişan olmuştuk. Bir şeyin etkisini gideren akıllı, bilin kimse (Şeyhülislam Paşmakçı-zâde Seyyid Ali Efendi) bu sıkıntıyı uzaklaştırdı ortadan kaldırdı.
73	İşitdi nâle-i şeb-gîr-i derd-mendânı 'İbâda merhameten İzid-i semî' ü basîr	Her şeyi işiten ve gören Allah, kullarına merhamet ederek dertli kimselerin gece yayılan inlemesini işitti (Semî ve Basîr, Allah'ın güzel isimlerindedir).	Her şeyden haberdar olan hayır sahibi kimse, hizmetinde bulunan kimselere merhamet ederek dertli kişilerin gece yayılan inlemesini işitti (İzîd, Zerdüşter'in hayır ilâhıdır. Sadrazam ve şeyhülislam buldukları makama tayin eden devrin padişahı III. Ahmed'e işaret edilir).
74	Getürdi sadr-ı mu'azzamla şeyhü'l-islâmı Umûr-ı 'âmmede itdi müsteşâr ü müşîr	Yüce sadrazam ile şeyhülislamı atadı. Toplumun düzenini korumada -onları- damışılan ve emir veren kimse etti.	
75	Birisi lûle-i hâmeyle su sepiş mülke Birisi itmede cârûb-ı tîg ile tathîr	Birisi, kalemin lülesiyle memlekete su sepiş birisi kılıcın süpürgesiyle memleketi temizlemektedir.	Birisi kalemin ucuyla, onunla yazılan şeyle (fetvayla) halkı ferahlatıp birisi kılıcın ucuyla (savaş gücüyle) memleketi, kötülükleri/kötülükleri yok etmektedir.
76	Anuñ diyâneti dünyâyı eyledi islâh Bunuñ mehâbeti bed-hâh-ı devleti tedmîr	Onun dinî kurallara bağlılığı, dünyayı iyileştirdi. Bunun heybeti, devletin düşmanlarını yok etti.	
77	Kemend-i mihr ü mahabbetle ittifâk üzre Şu halkı eylediler lutf ü iltifâta esîr	Sevgi ve dostluk ipiyle beraberce şu halkı yardım ve ilgiye esir ettiler.	Sevgi ve dostluk bağıyla beraberce halkı huzur ve refaha alıştırırdılar.
78	Biri benim ki yine rıkkı ihtiyâr iderüm Zamâne eylese emr-i i'tâkda tahyîr	Biri benim ki zamane kölelikten kurtaracak emir konusunda bir tercih yapmamı teklif etse yine kulluğu tercih ederim.	Biri benim ki devrin insanları kötü durumdan kurtaracak emir konusunda bir tercih yapmamı teklif etse yine bağlılığı, himaye edilmeyi isterim.
79	Kalem gibi İksinüñ de 'abd-i muhlisiyüm Ne ârzü-yi kitâbet ne rağbet-i tahrîr	Kalem gibi ne yazma ne eser kaleme alma isteğim var. İksinin de sadık, samimi kuluym.	
80	Zekât-ı devlete bir müstahikk ararlar ise Şu tâb-hâne-i renc ü 'ânâda işte fakîr	Şu eziyet ve zahmetin hayır kurumunda devletin zekatını vermeyi hak eden, buna	

		uygun birini ararlarsa işte fakir kimse (Sâbit) -buradadır-.	
81	Niyâzlar iderüz lutf idüp kayırsunlar Fakîre iş kayırur yohsa baht-ı pür-tezvîr	Yalvarırım, yardım etsinler. Yoksa hilekâr, kötü talih fakire hile, oyun yapıp daha kötü duruma düşürecek.	Yalvarırım, yardım etsinler. Yoksa düşmanca tavır sergileyen insanlar bana (fakire) hile, oyun yapıp beni daha kötü duruma düşürecek.
82	Ozanlık eyleme Sâbit huzûr-ı âsafda 'Azâb-ı vâ'iz-i miksârî eyleyüp tezkîr	Ey Sâbit! Geveze vaizin/zahidin azabını hatırlatıp sadrazamın huzurunda sözü uzatma.	
83	Du'â zamânı da oldı smâhuma geliyor Saf-ı melâ'ikeden sût ü sayha-ı tekbîr	Dua/dilek zamanı da geldi. Meleklerin safından, gökyüzünden Allahuekber çığığı kulağıma geliyor.	
84	Bolay ki hıfz ide Allâh ol du'âdan kim Ola tazarru'-ı cerrâr gibi bî-te'sîr	Dilencinin yalvarması gibi etkisiz, faydasız olan o duadan Allah korusun inşaallah (Şâir de beklenti içerisinde olduğu için bir dilencidir).	Zahidin yalvarması gibi etkisiz, faydasız olan o duadan Allah korusun inşaallah.
85	Niteki her sene 'âdetçe mevsim-i âzer İde merâsim-i dey-mâh-ı bâridi tağyîr	Öyle ki her sene âdet olduğu gibi ilkbahar ve yaz mevsimi, kış mevsiminin etkilerini değiştirsin.	Öyle ki bir kimseye yakın olunan, ondan ilgi beklenen zamanda soğukluk, ilgisizlik olmasın.
86	Gül-i vücûdların gülşen-i sa'âdetde Müdâm tâze tutup hıfz ide hafız ü nasîr	Koruyan ve yardım eden Allah, onların vücutlarının gülünü mutluluk bahçesinde daima taze tutup korusun.	Allah, onları buldukları makamlarda sürekli kılsın.
87	Gubâr-ı süddelerin bûse-gâh idüp 'âlem Misâl-i bâb-ı selâm ide haşre dek tevkîr	İnsanlar, onların eşiklerinin tozunu öpülecek yer edinip Selam Kapısı gibi kıyamete kadar yüceltsin (Bâbü's-selâm, hem Kabe'ye giriş kapısı hem de Topkapı Sarayı'na girilen gösterişli bir kapıdır).	İnsanlar, onların huzurunu saygı gösterilecek yer edinip Selam Kapısı gibi kıyamete kadar, daima yüceltsin.
88	' Atiyye-hâhları behre-mend ü şâd ü fahûr Hasûd-ı câhları derd-mend ü hûr ü hakîr	Onlardan yardım isteyenler, nasiplenmiş, mutlu ve çokça övünen; düşmanları, dertli, değersiz ve itibarsız kimseler -olsun-.	